

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Ca. x. De gula c[on]iua[n]di se[n]su & fere v[er]bis macrobii su[m]ptis de
libro saturnalior[um].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

nuā vidisset/vino grauis/vnguentis delibut⁹:sertis capite redi-
mito/plucida veste amictus/refertā turba doctorū hominū sco-
lam eius intrauit:nec contentus tā deformi introitu/cōfedit/ &
vt clarissimū eloquiū & prudētissima p̄cepta temulētie: lachry-
mis eleuaret. Orta deide:vt par erat oīm indignatiōe xenocra-
tes vultū in eodē habitu cōtinuit:omissaq; re quā differebat/de
modestia & tempantia loqui cepit. Cuius grauitate f̄monis re-
spiscere coactus polemio:primū coronā capiti detractā picit:
paulopost brachiū intra palliū reduxit. Procedente tēpore oris
coniuualis hylaritatē deposuit:ad vltimū totā luxuriam exuit:
vniūsq; orationis saluberrima medicina sanatus:ex infami ga-
neone/maxim⁹ philosoph⁹ euasit. Peregrinat⁹ est itaq; huius
anim⁹ in neqtia:nec habitauit:diuertit paululū:sed nequaq; do-
miciliū fixit. Postremo vnū est ad qd̄ toti⁹ philosophi cet⁹ ten-
dit intentio.s. finis honest⁹: letus exitus & iocundus/qui plane
euenire non poterit:nisi philosophia oibus officinis/& oīm mi-
nistris officiorū custodē adhibeat verecundiā: que parēs est (vt
ait Cassianus)omnis honesti cōsiliū:solēniū officiorū tutela:ma-
gistra innocētie: cara pximis/accepta alienis/priuatitas negligēs
facultates vt cōmunes aplificet:omī loco:oi tēpore pre se fauo-
rabilem gerēs vultū. A deo quidē:vt etiā inuerecundis feratur
accepta. Athenis quidā vltime senectutis:cū spectatū in thea-
trū venisset:eūq; nemo e ciuib⁹ sessū reciperet:ad lacedemonio
rū legatos forte puenit:qui hoīs etatem:canos eius & ānos as-
surgēdi officio venerati sunt:sedēq; ei iter ipsos honoratissimo
loco dederunt:q; vbi fieri popul⁹ aspexit maximo plausu:aliene
urbis verecundiā p̄probauit. Ferūt tūc vnū e lacedemoniis dixit
se. Ergo atheniēses qd̄ sit rectū sciunt: sed id facere negligunt.

C De gula conuiuandi/sensu & fere ex verbis macrobii sūptis
de libro saturnaliorum.

Capitulum. X.

V Identē forte parū ciuilia & supstitiosa nimis q̄ de sa-
cris apicib⁹ p̄ferūt. Ceterū vt miti⁹ agam⁹ nobiscum
gētiliū philosophorū cōiuuadi regula in mediū profe-
ratur. Et quidem plures in hanc partem officiorū pre-
cepta dederūt sed ad p̄sens pauci sufficiunt. Inter alios saturna-
liorū liber p̄m⁹ occurrit/talis si recte īspiciat & tāt⁹ vt nihil aliū
de oporteat mutuari. Cū ergo in p̄nti caplo nō tāuestigiis q̄ pas-
sib⁹ discernim⁹ imitari:& ex opulētia prōptuarii sui/cellule n̄re
supplere āgustias. Sigdē p̄spicu⁹ est in fētētis: in x̄bis floridus/
& tanta morum venustate redundans / vt in institutione con-

Verecundie
pulchra laus.

Idē de ātīquo
veniēte ad lu-
dorū spectacu-
la nō recepto
p̄ p̄ciues athe-
niēses sed p̄ le-
gatos lacede-
monios.

Liber de sa-
turnalibus.

Polícratici de Curialíũ nugis.

iuuu & dispensatione/socraticam videatur ppinare dulcedinẽ.
 Ait ergo. Scio philosophiã q̄ rerũ oĩm moderatrix est hoc pri-
 mũ obseruaturã vt secum estimet presentium ingenia conuiuia
 rum: & si plures peritos vel saltem amatores sui in cõuiuĩ socie-
 tatem reperiãt sermonẽ de se patietur agitari/quiavelut pauce
 littere mute disperse iter multas vocales in societate vocis faci-
 le mansuescunt/ita rariores imperiti gaudentes consortio peri-
 torũ/aut cõsonãt si qua possunt: aut rerũ taliũ capiũt auditu. Si
 vero plures ab institutione discipline eius alieni sunt prudenti-
 bus qui pauciores intererũt sauciet dissimulationẽ sui/ & patie-
 tur loquacitatez maiori pti amicitiorẽ sonare: ne rara nobilitas
 a plebe tumultuosiore turbet. Et hec vna est de philosophie vir-
 tutibus. Quia cũ orator non aliter nisi orando p̄betur/philoso-
 phus nõ min⁹ tacendo p̄tẽpore q̄ loquẽdo philosophat. Sic er-
 go pauci qui aderunt doctiores in consensũ rudis cõfortii/ salua
 & intra se q̄stione migrabunt: vt oĩs discordie suspitio faceffat.
 Nec mirũ si doctus faciet quod fecit quondã p̄sistrat⁹: athenarũ
 tyrann⁹. Qui cum filiis suis rectum dando consiliũ non obtinũt
 isset assensum/ & ideo esset in similtate cũ liberis: vbi hoc emu-
 lis causã gaudii fuisse cõperisset ex illa discordia spantib⁹ in do-
 mo regnãtis posse nasci nouitatẽ/ vniuersitate ciuiũ conuocata
 ait succensuisse se filiis quidẽ nõ acq̄scẽtib⁹ patrie volũtati. Sed
 hoc postea sibi visũ eẽ paterne apti⁹ pietati vt in sententiã libero-
 rum ip̄e p̄cederet. Sciret igit oĩs ciuitas regis sobolẽ cum patre
 cõcordẽ. Hoc cõmẽto sp̄e detraxit insidiantib⁹ regnãtiũ geti. Ita
 in oĩ gñe vite/ p̄cipueq̄ in letitia quiuiali oẽ quod videt absonũ
 in vnã soni cõcordiã salua innocẽtia redigendũ est. Sic agatho-
 nis cõuiuĩ: ga socratas phedros paufanias & hisimacos habu-
 it: & bũ nullũ nisi phisicũ s̄ffit. At v̄o altioni: v̄ didonis m̄sa/ q̄si
 solis apta delitiis habuit hic iopã: illa polipheniũ cythara canẽ
 tes. Nec deerãt apud altionẽ saltatores viri/ & apud didonẽ bri-
 chias sic hauriens merum: vt se totum superflua eius infusione
 prolueret. Nõne si quis/ aut inter pheatas/ aut apud penos fmo-
 nes de sapientia erutos conuiuialibus fabulis miscuisset & gra-
 tiã illis cetib⁹ amicam p̄deret: & in se plane iustũ nisi moueret?
 Ergo p̄ma obseruatio eius erit estimare cõuiuĩas: deinde vbi lo-
 cum patere sibi viderit nõ de ip̄is p̄funditatis sue iter pocula se-
 cretis loquetur/ nec nodosas & anxias: sed vtiles quidem faciles
 tũ mouebit questiones. Nã sicut inter illos q̄ hoc exercitii gen⁹
 hñt in mediis saltare conuiuĩis. Si quis vt se apli⁹ exercent/ so-

M̄o pulchraz
 similitudinem
 lfarũ mutat
 ad vocales: et
 ip̄eritozũ ad
 peritos .

De p̄sistrato
 athenarũ tyrã
 no q̄ cũ filiis i
 snia concordã
 uit vt insidiant
 tes excluderet

De cõmẽdabi-
 li cõuiuio aga-
 tonis.
 De vitupera-
 bilib⁹ quiuĩis
 didonis & altio-
 ni.

De modo lo-
 quẽdi in cõuiu-
 iũ seruãdo.

dales vel ad cursum vs ad pugillatum laceffiuerit quasi ineptus relegabitur ab alacritate conuiuii. Sic apud mensam quandoque philosophandum est: vt crateri liquoris ad letitiam nati adhibeatur non modo nymphaeum sed musarum quoque ammixtione temperies. Nam si (vt fateri necesse est) in omni conuentu: aut tacendum est aut loquendum / queramus silentium ne conuiuiis importunus sermo conueniat. Si enim vt apud athenas athicas / ariopagite tacentes indicant ita inter epulas oportet sileri / non est ultra querendum inter mensas philosophandum sit nec ne. Si vero non erunt muta conuiuia / cur vbi sermo permittitur honestus sermo phibetur: maxime cum non minus quam dulcedo vini hilarent verba conuiuii? Quid hoc inquis ad philosophiam: imo nihil tam cognatum sapientie: quam locis & temporibus aptare sermones: personarum que aderunt estimatione in medium vocata. Alios enim relata incitarunt exempla virtutum / alios beneficiorum: nonnullos modestie: vt & qui aliter agebant sepe auditis talibus ad emendationem venirent. Sic autem vitis irretitos si & hoc in conuiuiis exegerit loquendi ordo / feriet philosophia non sentientes vt liber pater tyrsos ferit: per obliquationem circumfusa hedere late mucrone: quia non ita profitebitur in conuiuiis cenfore: vt palam vitia castiget. Ceterum his obnoxii repugnabunt: & talis erit conuiuii tumultus vt sub huiusmodi inuitati videantur edicto. Quod superest leti bene gestis corpora rebus procurate viri / & pugnam sperare parari. Ergo si oportunitas necessarie reprehensionis emerferit / sic a philosopho perficetur: vt & tecta & efficax sit: quid mirum si feriat sapiens: vt dico non sentientes: cum interdum sic reprehendat vt reprehensus hylaretur. Nec tamen fabulis suis sed interrogationibus quoque vim philosophie nihil ineptum loquentis ostendet. Hanc ergo nullus honestus actus locus ve / nullus ceterus excludat que ita se aptat / vt vbique sic appareat necessaria tanquam abesse illam ne phas fuerit: & post pauca ledorie & stomachis differentiam facit: que sic interdum proferuntur a sapiente / vt non modo amaritudine careant: sed afferant tempestiuam dulcedinem. Deinde interrogandi ciuilitate: vel faceciam docet. Qui vult ergo amicus esse consultor / ea interroget que sunt interrogato facilia responsu: & que scit illum sedula exercitatione didicisse. Gaudet enim quisquis puocatus ad doctrinam suam in medium proferendam: quia non vult latere quod didicit maxime si scientia quam labore quesuit cum paucis illi familiaris & plurimis sit incognita: vt de astronomia vel dialetica: ceterisque similibus. Tunc enim videntur fructum consequi laboris: cum adipiscuntur oc

De libero pfe
qui p obliqua
tionē hedere
circūfuso ferit
unt tyrsos late
te mucrone.

Ita d q homo
gaudet se de
his que scit in
terrogari.

Polícraticí de Curialiū nugis.

caſionem publicādi que didicerant ſine oſtentationis nota qua
 caret qui nō ingerit: ſ; imitat vt pferat. Cōtra magne amaritu-
 dinis eſt: ſi corā multis aliquē interrogas qđ nō opima ſciētia qđ
 fuit. Cogit enī aut negare ſe ſcire quod extremū verecūdie dā-
 nū putant/aut reſpōdere temere: ſe euentui veri falſi ve pmittē
 Vñ ſepe naſciſ iuſtitie pditio & oē hoc infortuniū pudoris ſui
 imputat cōſulenti. Nec nō & qui ambierūt maria & terras: gau-
 dent cum de ignoto multis: vel terrarū ſitu: vel ſinu maris ite-
 roganſ: libēterq; reſpondēt/ & loca deſcribūt modo verbis/ mo-
 do radio/ glorioſū putantes que ipi viderāt aliorum oculis obſice-
 re. Quid duces: vel milites qđ fortiter a ſe facta dicturiunt & tū
 tacēt arrogātie metu. Nōne hi ſi vt hec referant inuitētur/ mer-
 cedem ſui laboris eſtimant perſolutam/ remuneratiōē putan-
 tes inter volētes narrare que fecerant. A deo aut id gen^o narra-
 tionis habet quendā glorie ſaporē: vt ſi inuidi vel emuli forte p-
 ſentes ſint/ tales interrogatiōes obſtrepēdo diſcutiāt & alias in-
 ſerendo fabulas/ phibent illa narrari que ſolēt laudē creare nar-
 ranti. Pericula quoq; preterita vel erūnas penit^o abſolutas qui
 euasi: vt referat gratiſſime puocaſ. Nam qui adhuc in ipſis vñ
 paululū detinetur/ horret ammonitiōem & formidat relatum
 (vt virgilius) Forſan & hec oli meminiffe iuuabit. Iuuat ſi quē
 dicere iuſſer^o amici ſui repētina felicitatē qua ſpōte nō audebat:
 vel dicere/ vel tacere modo iactātie/ modo malicie metu. Qui
 venatibus gaudet interrogat^o de ſilue ambitu: de ābage luſtro-
 rum/ de venatiōis euetu. Religioſus ſi a deſt da illi referendi co-
 piā: quibus obſeruatiōibus meruit auxilia deorū q̄tus illic ceri-
 moniarū fructus: quia & hoc genus religionis: eſtimant numi-
 num bñficia non tacere: adde qđ volūt ſe amicos numinib^o eſti-
 mari. Si vero & ſenex preſens eſt habes ocaſionem qua pluri-
 mum illi contuliſſe videaris ſi eum interrogas: vel que ad illum
 omnino non pertinent. Eſt enim huic loquacitas etati familia-
 ris. Vt vero ad ſcomata redeam^o illa que plus vrbaniat^o & mi-
 nus amaritudinis habēt: ſunt inter iacienda conuiuiis vt ſūt illa
 de nonnullis corporū vitiis/ aut parum aut nihil gignētia dolo-
 ris: vt ſi in caluitium cuiuſq; dicas aut naſum: vel curuā erectio-
 nem dicas/ ſeu ſocraticā depreſſionē. Hec enim q̄to minoris in-
 fortunii ſunt: tanto ſuauius ledunt. Cōtra oculorum orbitas nō
 ſine excitatione cōmotionis obſicitur. Quippe antigonus rex
 theócritū chiū de quo iurauerat qđ paſſur^o eſſet: occidit p̄p̄ ſco-
 ma ab eodē de ſe dictū. Cū enī q̄ſi puniēd^o ad antigonū rapereſ

Virgilij Xsus

Scoma qđ ē.
 ſ. li. vii. c. vlti.

solātibus eū amicis / & spē pollicētibus q̄ oīno clemētiam regis
 expturus esset: cū ad oculos eius venisset: respondit. Ergo īpos-
 sibilem mihi dicitis spem salutis. Erat aut̄ antigon⁹ vno orbat⁹
 oculo: & īportuna vrbānitas maledicacē luce p̄rauit. Nec nega-
 ueri philosophos q̄q̄ incurrisse p̄ indignationē hoc gen⁹ scoma-
 tis. Nā cum regis libertus ad nouas diuitias nup̄ erect⁹ philoso-
 phos ad conuiuū p̄gregasset: & irridendo eorū inutiles q̄stioēs
 scire se uelle dixisset cur & ex nigra & ex alba faba pulmentum
 vnius coloris edat. Aridices philosoph⁹ indigne ferēs. Tu no-
 bis (inquit) absolue / cur & de albis & de nigris loris similes ma-
 cule gignant. Cōmendat scoma & cōditio dicētis si in eadē cau-
 sa sit: vt si aliū de paupertate paup̄ irrideat: si obscure natū nat⁹ ob-
 scure. Nā tharfeus amphias cum ex ortolano diues esset: & in
 amicū quasi degenerē nōnulla dixisset / mox subiecit: sed & nos
 de eisdē seminibus sum⁹ / & oēs pariter letos fecit. Illa uero sco-
 mata directa letitia cum in quem dicuntur infundunt: vt si virū
 fortē vituperes quasi salutis sue prodigū: & p̄ aliis mori volen-
 tem. Aut si obieceris liberali q̄ res suas p̄fundat / minus sibi q̄
 aliis cōsulēdo. Sic & diogenes antisthenē cīcī magistrū suum
 solebat velut vitupando laudare. Ip̄e me aiebat medicū fecit ex
 diuite / & pro domo ampla fecit habitare ī dolio. Melius aut̄ di-
 cebat ista q̄ si diceret gratus illi sum: quia me philosophū & con-
 summate v̄tutis virum fecit. Ergo cū vnū nomē scomatis sit / di-
 uersi in eo continētur effectus. Ideo apud lacedemonios iter ces-
 tera exacte vite instituta / hoc quoq̄ exercitii gen⁹ a ligurgo in-
 stitutū est: vt adolescētēs & scomata sine morsu dicerent / & ab
 aliis in se dicta perpeti discerēt. Ac si quis eorum in indignatio-
 nem ob tale dictū plapsus fuisset: vltius ei in alterū dicere nō
 licebat. Verū quia letitie in conuiuīs frequēter insidiat̄ ira: ab
 huiusmodi dictis temperandum est / & questiones cōiūuales in
 omnes propōnende sunt aut soluende. Quod gen⁹ veteres ita
 ludicrum non putarunt / vt & Aristotiles / aliqua de ipsis scripse-
 rit / & plutarchus / & apuleius cum frontone. Nec contēnendum
 sit quod tot philosophantium mēnit curam. At in exercitio re-
 thorū oratorū ve foro / longe commodiorem habēt scoma-
 ta locum. Quippe vbi motus aduersarii sepe proficit ad trium-
 phum. Vnde & hec ciceroni p̄ familiare fuisse traditur. Iphis
 quoq̄ ledoriis crebro in cōtentionibus fori locus est dum tamē
 ad probra non perueniant: que & si non quiescant favore litigā-
 tis: cessare tamen debent obreuerentiam iudicis & auditorum

De scomate p̄
 philosophum
 aridicē p̄tra li-
 bertum regis
 dicto.

De amphia
 tharfeo ⁊ ami-
 cū q̄si degenerem.

De scomate p̄
 diogenē in an-
 tisthenem dicto

Ligurgi insti-
 tutio qualiter
 adolescentes
 scomata dices-
 rent ⁊ paterēt

Quid sit ledoria. vide. s. li.
 vij. ca. vlti.

Policratici de Curialiū nugis.

Offenditur enim quibus est equ⁹ & pater & res si quis nisi euidentissima ratione ad probra profiliat. Sed & qui ea sustinet patienter: fauorē omniū ac temperantiam visus est meruisse. Conuiuia ergo ledorias excludūt: ne felle earū tota conuiualis dulcedo amarescat. Ad id quod hylaritatē conciliat modestie cōsciā/ vndiq; conquirendū. locus enī comis & venustus/ conuiuantiū risus/ oībus parenteticis iocundior est. Siquidem elegāter licet in persona derisoris ethicus ait. Sed conuiuatoris vti ducis ingenium res aduerse nudare solent celare secunde. Sed & vini indulgentia/ licet dici soleat quia sicis deus omnia dura p̄posuit/ modum habet & si fuerint qui platonis auctoritate ea passim crediderint haurienda/ laudibus arguitur vini vinosus homerus. Et plato ab eisdem vinosus conuincitur extitisse. Certū est vtrūq; eorum vini laudasse vsu/ quod & naturā roborat & ingenium acuit/ & ad res agendas animū remissuz accēdit. At platonem inter minuta & modesta pocula iocundiorē liberaliorēq; inuitationem p̄basse fidelius tradit/ que fieret sub quibusdā quasi arbitris sobriisq; magistris conuiuiorū. Et hoc est qd̄ in p̄mo & secundo de legib⁹ nō inutile iuris esse decernit. Nam & modicis honestisq; inter bibendū remissionibus refici itegrariq; animos ad instauranda sobrietatē officia existimauit/ redditosq; sensim letiores/ ad intentiones rursus capessendas fieri abiliores/ & simul si qui penitus in his affectionū cupiditatūq; errores inessēt quos celaret alios qui pudor reuerens omnia ea sine graui periculo libertate data per vinū detegi/ & ad corrigēdū medendūq; fieri oportuniōra. Atq; hoc plato ibidē dicit/ non diffugiendas esse huiusmodi exercitationes aduersū vini violentiā p̄pulsādā. Neq; illū vnq; continentē prorsus aut temperantē satis fideliter visum esse cui vita non inter ipsa errorū pericula & ī mediis voluptatū illecebris explorata sit. Nam cui licentia gratieq; omnes cōuiuiorū incognite sint/ quiq; illarū omnino expers sit: si eum forte ad p̄cipiandas h̄mōi voluptates/ aut voluntas tulerit: aut casus iduxerit: aut necessitas ipulerit: mox deliniri & capi: neq; mentē eius animūq; consistere. Congrediendū igitur est & tāq; in acie quadā cum voluptariis rebus: cūq; ista vini licētia quominus decernendū: vt aduersus eos non fuga/ nō absentia sim⁹ tuti: sed vigore animi & constanti p̄sentia/ moderatoq; vsu: temperantiam continētīaq; tueamur/ & calefacto siml' refotoq; animo si quid in eo vel frigide tristitie: vel torpentis verecūdie fuerit abluamus. Poterit auctoritas platonis mouere q̄plures/ sed

Ita dō bona q̄ p̄
ueniunt ex
potu vini.

nimis mihi arduus / & temerarius / infirmioribus animis videtur
cum baccho / immo & cum quauis voluptate congressus. Si loth
vir iustus & modestos qui de sodomorum eripere incēdio im
pellente vini stimulo corrui in incestum. Si noe femora denu
dauit fide & perseverantia boni / subtract⁹ diluuiū. Alter huma
ni generis pater: & salutis opifex / quis tuto cōgreditur: nisi for
te seipm tantis patribus ducat preferendum: vt tamē platonis
non reluctemur edicto congregari cum voluptate sit fortius dum
tamen sit tutius fugere & illius declinare confictum. Nec me
mini inuenisse quēq̄ de prouocatoribus voluptatū quē non lege
rim cecidisse. Eo forte spectāt figmenta poetica: que orgia sine
furore transacta non recolūt / nec erubescunt sacra bachi cruore
parricidii / & multiplicib⁹ flagitiis maculare. Est preterea in cō
uiujs obseruandū: vt instruende familie & domus regende cu
ra: & seruilis obsequii / moderatio vni alicui demandetur ne qd
ineptum & imparatū appareat: ne quid stupendum aut erube
scendum emergat: ne dominum oporteat ad se gerendorum re
uocare sollicitudinem: & vt dici solet / quasi in humeris portare
conuiuas. Vitet etiam qui conuiuia cautus esse voluerit: consi
liandi consuetudinem verbiq̄ secreti faciendi morem: eo q̄ in
conuiujs: id est iocundo amicorum conuiuantium cetū debent
omnia esse nuda: & in amore & fide nichil debet esse abscondi
tum: sed si fieri posset oculos in pectora sua inuicem mutuo trās
ferre conspectum. Nullus enim locus actitandis consilijs: aut
vix vllus ineptior est. Siquidem verba secreta solent assidenti
bus exclusis esse molesta. Nam ipsa exclusio habet imaginem
diffidentie. Sed in his que palam dicuntur fideliter exequendū
erit: quod in libro primo de analogia scripsit Gayus claudi⁹ ce
sar vir excellentis ingenii magneq̄ prudentie. Ait enim. Tanq̄
scopulum naute fugiunt: sic fugiendum est infrequens & info
rens verbum. Et quidem numerum conuiuarum expresserunt
antiqui: vt nec pauiores essent q̄ gratie que clauduntur ternario
nec plures q̄ muse: id est nouē: aut in summa gratiarum & mu
sarum explerent numerum ad duodenarium ascendētes. Opti
nuit tamen apud eos qui rectius intuentur: vt in his officiū pa
trissimilias latissime pateat.

C De molestiis & oneribus coniugiorum fm
Hieronymum & alios philosophos: & de pemi
cie libidinis: Et de muliere Ephesina similitum
fide.

Capitulum. XI.

B

Genes. xix.
Genes. ix.
De noe q̄ pro
pter vinum fe
mora denuda
uit.

Ad conuiujs
architricliniū
preferendū / r
causam.

Ad psilia r se
creta debere
esse a cōuiujs
aliena.

Ad quāt⁹ eē
debeat nume
rus conuiuarū.